

Nr 216.

Av herr **Tjällgren m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.*

Kungl. Maj:ts i proposition nr 50 angående försvarsväsendets ordnande framlagda förslag om Västernorrlands regementes indragning är så mycket mer ägnat att väcka förvåning, som samtliga tidigare förslag, i vilka inskränkning i organisationen förutsatts, upptagit detta regemente bland dem som borde bibehållas.

I försvarsrevisionens betänkande (del 1, sid. 282 o. f.) yttras bland annat: »Vid överbägandet av vilka truppförband, som böra indragas, bör hänsyn tagas till en mångfald olika omständigheter. Sålunda måste först och främst beaktas förläggningens större eller mindre lämplighet ur mobiliseringssynpunkt. I detta hänseende gäller det sålunda att tillse, att de olika truppförbanden erhålla en sådan förläggning, att deras mobilisering kan försiggå med erforderlig snabbhet och säkerhet. Önskvärt är alltså, att de värnpliktiga samt utskrivna hästar och fordon hava möjligast korta väg till vederbörliga förläggningssorter samt att dessa äga goda kommunikationer. Likaledes böra förläggningssorterna vara i möjligaste mån tryggade för företag från fiendens sida. — — — I samband med bedömandet av förläggningssorterna ur mobiliseringssynpunkt bör hänsyn jämväl tagas till deras belägenhet dels ur synpunkten att erhålla — särskilt under tiden närmast före och efter mobiliseringen — skydd för landgränser och kuster, viktigare kommunikationsleder m. m. ävensom nödiga besättningar å fästningar, dels ock ur synpunkten av att erhålla en lämplig indelning i arméfördelningsområden samt att efter mobiliseringens avslutande snabbt kunna förena och i olika riktningar transportera de i arméfördelningarna ingående truppförbanden. — — — Vidare bör beaktas de värnpliktigas intresse av att få fullgöra sin värnplikt så nära hemorten som möjligt. Ur denna synpunkt är det alltså, liksom i mobiliseringsavseende, en fördel, om truppförbanden äro någorlunda jämt fördelade över landet efter befolkningstätheten. En annan omständighet, till vilken behörig hänsyn jämväl bör tagas, äro de lokala intressen, som äro förknippade med vederbörande truppförbands förläggning. Som bekant hava åtskilliga städer gjort avsevärda ekonomiska uppoffringar för att få regementen eller kårer till sig förlagda, och därest nu i sådana fall vederbörande truppförband indrages, skulle detta, särskilt för ett mindre samhälle, kunna medföra vittgående konsekvenser.»

I en till försvarsrevisionens betänkande fogad reservation (del. 2, sid. 449) yttra herrar Johan Nilsson, Wigforss, Larsson och Engberg bland annat

följande om sitt förslag till förläggningssorter för truppförbanden: »Den ledande principen vid den föreslagna anordningen har varit att såvitt möjligt lämna de nordliga truppförbanden orubbade, varigenom en allmän förskjutning av förläggningarna mot norr och öster blivit den naturliga följden.»

Särskilda utskottet vid 1924 års riksdag framhåller i sitt utlåtande (sid. 102), att vid valet av förläggningssorter hänsyn måste tagas till mobiliserings-synpunkterna, och hänvisar i detta avseende till ett av generalstabschefen avgivet yttrande. »Givet är emellertid», fortsätter utskottet, »att förutom de rent militära synpunkterna ett flertal andra faktorer måste beaktas vid förläggningens ordnande. — — — Den ledande principen har därvid varit att — såvitt möjligt under hänsynstagande till de av chefen för generalstaben framhållna synpunkterna — ordna förläggningen så, att dels de befintliga kasernetablissemmenten på lämpligaste sätt bliva utnyttjade och dels de värnpliktiga icke behöva fullgöra sin fredstjänstgöring onödigt långt borta från hemorten.»

I generalstabschefens nyss nämnda yttrande, till vilket utskottet hänvisar, framhålles bland annat trygghet mot störande ingrepp från fiendens sida i mobiliseringsarbetet såsom en synnerligen viktig betingelse för en hastig och planerligt utförd mobilisering. »Ur denna synpunkt är det angeläget att i möjligaste mån undvika förläggning inom gräns- och kusttrakter, vilka redan vid början av ett krig kunna befaras bliva särskilt utsatta för fientliga företag.» Med hänsyn till de särskilda truppförbandens övergång från fredstill krigsfot »böra förläggningssorterna väljas inom folkrika trakter med goda kommunikationer samt med erforderlig tillgång på hästar, fordon och förnödenheter.»

Såsom redan antytts, ha såväl försvarsrevisionen och dess reservanter som också särskilda utskottet vid fjolårets riksdag, vilka alla i sina förslag förutsatt indragning av ett betydande antal regementen, varit ense om att Västernorrlands regemente borde bibehållas, och någon förändring i förvarande avseende har, såvitt vi ha oss bekant, icke inträffat sedan dessa utlåtanden avgåvos.

Granskar man de principer, efter vilka regementsförläggningarna ansetts böra bestämmas, skall man också finna, att synnerligen starka sakskaäl tala för att Sollefteå fortfarande bör vara förläggningssort för ett infanteriregemente. Det heter å sid. 28 i propositionen, att vid övervägandet av frågan, vilka truppförband som skola indragas, hänsyn först och främst måste tagas till förläggningssortens större eller mindre lämplighet ur mobiliseringssynpunkt. Sollefteå bör då vara en idealisk förläggningssort, beläget som det är i omedelbart grannskap av en knutpunkt för ett flertal järnvägar, med den ända upp till staden segelbara Ångermanälven samt väl utvecklade landsvägsförbindelser. Hotingbanan i väster, stambanan och Mellansel—Örnsköldsvik i norr, Härnösandsbanan i öster med dess fortsättning i Ostkustbanan samt stambanan söderut och linjen Ånge—Sundsvall möjliggöra en minst lika snabb samling av de värnpliktiga som vid den i detta avseende gynn-

sammast ställda av de i propositionen föreslagna norrländska förläggnings-orterna, varjämte utsändningen av de mobiliserade stridskrafterna givetvis i lika mån underlättas av de goda trafikförhållandena. Chefen för försvarsdepartementet framhåller även, att vid bedömandet av förläggningssorterna ur mobiliserings synpunkt hänsyn bör tagas till nödvändigheten att — särskilt under tiden närmast före och efter mobiliseringen — erhålla skydd för landgränser, kuster och viktigare kommunikationsleder m. m. Sollefteå är sedan gammalt centralpunkten för samfärdseln mellan kusttrakterna och skogs- och fjällområdet inne i landet, och i föregående försvarspropositioner har dess skyddande ansetts vara av stor betydelse, varom bland annat Hemsö fästnings anläggande vittnar.

Såväl i årets kungl. proposition som i tidigare förslag förklaras, att de värnpliktigas intresse av att få fullgöra sin värnplikt så nära hemorten som möjligt bör beaktas ävensom att truppförbanden bära någorlunda jämnt fördelas över landet efter befolkningstätheten. Mot dessa principer kan man knappast bryta på ett mera avgjort sätt än genom att indraga regementet för Västernorrlands län, vilket belyses av nedanstående ur den officiella statistiken hämtade siffror:

L ä n (Inskrivningsområde)	Yt- innehåll kvkm.	Folk- mängd 1 januari 1924	Folk- täthet per kvkm.	Inskrivnings- skyldiga år		Summa inskrivna år	
				1921	1922	1921	1922
Gävleborgs	19,728	273,991	15	¹ 2,632	¹ 2,491	¹ 1,788	¹ 1,717
Jämtlands	51,556	135,662	2.8	¹ 3,294	¹ 3,056	¹ 1,881	¹ 1,898
Västernorrlands	25,533	271,357	11	3,676	3,642	2,391	2,292
Västerbottens	58,935	190,177	3.4	2,568	2,611	1,526	1,816
Norrbottnens	105,520	188,434	1.9	2,793	2,747	1,684	1,661

Anmärkas bör, att Västernorrlands inskrivningsområde för närvarande är det tredje i storlek inom hela riket.

I industriellt avseende intager Västernorrlands län en framskjuten plats inom hela landet med ett tillverkningsvärde (år 1922) av 170,424,000 kronor och står härvidlag utan jämförelse främst i Norrland.

Ur försvarsrevisionens betänkande har här ovan citerats ett yttrande, vari erkännes att åtskilliga städer fått göra avsevärda ekonomiska uppoffringar för att få truppförband till sig förlagda och att indragningar i dylika fall skulle — särskilt för mindre samhällen — kunna medföra vittgående konsekvenser. När Sollefteå köping i juli år 1905 undertecknade kontrakt med arméförvaltningen angående förläggande till Sollefteå av Västernorrlands regemente, räknade samhället endast 1,394 invånare. Antalet fastigheter uppgick blott till halftannat hundratal med ett taxeringsvärde av 1,045,200 kronor, det taxerade inkomstbeloppet var 810,820 kronor och

¹ Norra Hälsingland tillhör Jämtlands inskrivningsområde.

det uttaxerade beloppet 33,840 kronor. Trots de kommunala resursernas knapphet påtog sig det lilla samhället utan tvekan de omkostnader arméförvaltningen fordrade såsom villkor för regementets ditförläggande, vilket innebar en utgift på över 400,000 kronor. Att köpingen kunde våga påtaga sig så stora upppoffringar, kan endast förklaras — och försvaras — av de kommunala myndigheternas övertygelse, att utvecklingen skulle kraftigt befrämjas av att regementet förlades dit, en övertygelse som också visat sig vara väl grundad. Folkmängden har sedan dess mer än fördubblats och uppgick vid senaste årsskiftet till 2,817 personer, varvid den vid regementet mantalsskrivna delen av stadsbefolkningen utgjorde 19.5 procent. Det taxerade inkomstbeloppet har under tiden stigit ännu kraftigare eller från 810,820 kronor år 1905 till 3,318,496 kronor år 1924, varav en sjättedel kommer på personer mantalsskrivna vid regementet. I den mån befolkningen ökats, har även kraven på samhället blivit helt andra än förr. En modern vattenledning har anlagts, som dragit en kostnad av 200,000 kronor och till stor del planlagts efter regementets behov. Elektricitetsverket har måst utvidgas och ny kraftstation byggas, allt för en sammanlagd kostnad av omkring en halv miljon. Skulle regementet indragas, kunde dessa och liknande anläggningar icke längre fullt utnyttjas, och den till antalet betydligt reducerade befolkningen i samhället komme att tyngas av oproportionerligt höga skatter, då dessa dryga utgifter helt naturligt icke kunnat gäldas utan upptagande av lån. I staden finns en kommunal mellanskola med en överbyggnad av två gymnasier, och nyligen har beslut fattats om inrättande av fullständigt gymnasium. Denna plan måste sannolikt övergivas, om regementsindragningen blir verklighet.

Såsom av det sagda framgår, skulle Västernorrlands regementes indragning för Sollefteå stad vara i det närmaste liktydigt med en katastrof. Det säger sig självt, att ju mindre en garnisonsstad är, desto kännbarare äro de upppoffringar den fått underkasta sig för att erhålla regementet och desto mer genomgripande kommer en indragning att verka, då stadens hela ekonomiska liv till stor del är beroende av regementets vara eller icke vara. Det torde därför icke kunna undvikas, att mindre städer måste tillerkännas avsevärt högre ersättningsbelopp av staten än de större städerna, där befolkningens storlek är av sådan omfattning, att regementsförläggning i relativt mindre grad inverkar på omfattningen av olika samhällsliga institutioner.

Att även landsbygden i Sollefteåtrakten komme att kännbart beröras av en regementsindragning är klart, då jämväl om densamma gäller, att åtskilliga kostsamma anordningar vidtagits, som skulle ha varit obehövliga, om regementet ej funnits. Särskilt beträffande Sollefteå socken vore betydande kommunala förluster av denna anledning ofrånkomliga.

Då tungt vägande militära och ekonomiska skäl sålunda kunna anföras för bibehållande av den nuvarande regementsförläggningen i Sollefteå, vilket bl. a. vitsordas av ovan anförda sakkunnigeutlåtanden, och då

vi alltså finna den i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna indragningen ur olika synpunkter olämplig, få vi med stöd av det anförda hemställa,

att riksdagen, därest ny försvarsordning antages, måtte besluta bibehålla Sollefteå som förläggningssort för ett infanteriregemente.

Stockholm den 20 mars 1925.

L. Tjällgren.

S. H. Kvarnzelius.

J. P. Johansson.

I motionens syfte instämma:

Ivar Österström.

A. O. Frändén.

H. Andersson.

